LONDA

RIPOTI YA HAKI ZA KIDIJITALI NA USHIRIKSHWAJI KATIKA AFRIKA

MALAWI

PARADIGM INITIATIVE

2022

LONDA

Ripoti ya Haki za Kidijitali na Ushirikishwaji Barani Afrika 2022

Imechapishwa na Paradigm Initiative
374 Borno Way, Yaba, Lagos, Nigeria
Email: media@paradigmhq.org
www.paradigmhq.org

Iliyochapishwa Aprili 2023

Ripoti iliyotolewa na Paradigm Initiative
Ubunifu na Muundo na Kenneth Oyeniyi

Chapisho hili linaweza kunaswa tena kwa matumizi yasiyo ya kibiashara kwa namna yoyote ile mradi sifa inayostahili imetolewa kwa wachapishaji, na kazi itawasilishwa bila upotoshaji wowote.

Hakimiliki © 2023 Paradigm Initiative

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)
ISBN: 978-978-797-8980-8

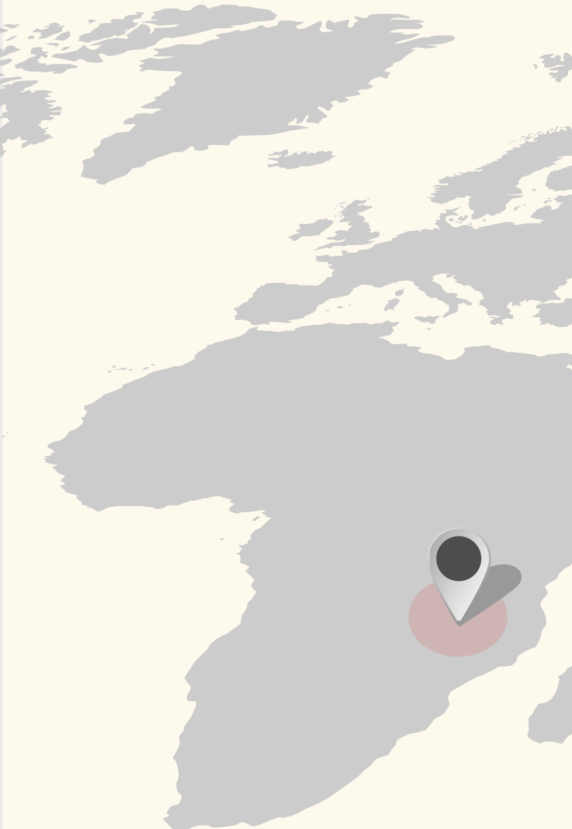

Malawi

Ufupisho

Ripoti hii inajadili 'hoja mseto' ya hali ya Malawi ya haki za kidijitali na ujumuishwaji katika mwaka wa 2022. Cha kufurahisha, Malawi ilisajili hatua muhimu katika TEHAMA na anga za kidijitali ikiwa ni pamoja na kuanzishwa kwa Kituo cha Taifa cha Data cha kwanza kabisa nchini; kutoa leseni kwa makampuni mawili mapya ya simu; kupunguza gharama ya vifurushi vya mtandao; na uzinduzi wa Mpango Mkakati wa Mfuko wa Huduma kwa Wote (USF). Serikali ilifuta uchochezi kama kosa la jinai kupitia marekebisho ya vifungu vya 50 na 51 vya Kanuni ya Adhabu (bendera, nembo na majina yanayolindwa), hatua isiyofutika katika kulinda na kudhamini uhuru wa kujieleza na uhuru wa vyombo vya habari. Wakati huo huo, 2022 iliwasilisha mazingira magumu ya kuheshimiwa kwa haki za binadamu pale Serikali ilipozidisha uharamishaji wa matamshi ya mtandaoni, ukamataji watu kadhaa; na ukandamizaji uhuru wa vyombo vya habari ulioambatana na kufungwa kwa vyombo vya habari. Zaidi ya hayo, kupitishwa kwa Muswada wa Ulinzi wa Data kuwa sheria kulisalia kuwa ndoto kwani serikali haikuchukua hatua muhimu. Mgawanyiko wa kidijitali pia ulisalia kuwa mpana huku wananchi wengi, hasa makundi yaliyotengwa kihistoria kama vile maskini, walioko vijijini, wanawake na watu wenye ulemavu, kutokuwa na mtandao na huduma za simu.

Kwa kufuatia mapungufu, fursa na maendeleo ya hivi karibuni katika sekta ya TEHAMA nchini Malawi, hii ripoti inatoa mapendekezo yanayotekelezeka kwa serikali, mashirika ya kiraia, vyombo vya habari, na washirika wa maendeleo. Miongoni mwa mengine, ripoti hiii inaitaka serikali kuondoa vikwazo vinavyozuia upatikanaji wa huduma za intaneti na simu; kujiepusha na kuharamisha uhuru wa kujieleza na kuhakikisha uhuru wa vyombo vya habari; kufuta sheria za kashfa za jinai katika Kanuni ya Adhabu, na kuimarisha hatua za uchunguzi wa ukiukaji wa haki za kidijitali. Vile vile, mashirika ya kiraia yanasihiwa kuwekeza katika programu za elimu ya kidijitali kwa watu wa vijijini; kuanzisha mbinu za ulinzi kwa waathiriwa wa ukiukaji wa haki za kidijitali; kusaidia uimarishaji wa uwezo wa vyombo vya kutekeleza sheria katika haki za kidijitali; na kuimarisha miungano ya haki za kidijitali na mitandao ili kuimarisha wakala wa mashirika ya kiraia katika utetezi wa haki za kidijitali. Vile vile, washirika wa maendeleo, ikiwa ni pamoja na wafadhili, nchini Malawi wanahimizwa kuongeza uungwaji mkono kwa mashirika ya kiraia na mipango ya serikali kuhusu haki za kidijitali, uhuru wa kujieleza na kupata habari, na kwa makusudi kutumia njia za kidiplomasia kushirikisha mamlaka za serikali kuhusu masuala muhimu ya haki za binadamu.

Utangulizi

Ikiwa na idadi ya watu milioni 17.5, Malawi iko Kusini mwa Afrika, ikigawana mipaka yake na Msumbiji, Zambia na Tanzania.Inashika nafasi ya 174/189 kwenye Fahirisi ya Maendeleo ya Binadamu ya 2019, huku umaskini ukitanda, ukiathiri 51.7% ya watu waliopo chini ya mstari wa umaskini na 25% waliopo katika umaskini uliokithiri.[1] Ukosefu wa usawa pia umetanda sana kwa kipimo cha takwimu cha kiwango cha utofauti (Gini Coefficient) cha 0.6.[2] Maendeleo ya nchi yanategemea sana wafadhili na mikopo-tegemezi na hisa ya deni la umma likiwa takriban trilioni MK6.38 (karibia Dola za Marekani bilioni 6.5), kufikia Septemba 2022. Ikiathiriwa na miundombinu duni, ni 12.7% pekee ya idadi ya watu nchini iliyo na umeme, na kupenya kwa mtandao ni 14.6 %. Kwa mujibu wa Benki ya Dunia, umaskini nchini Malawi unasukumwa na tija ndogo katika sekta ya kilimo, fursa ndogo katika shughuli zisizo za kilimo, ukuaji wa uchumi unaoyumba, ukuaji wa haraka wa idadi ya watu, ufinyu wa mipango ya usalama na inayolenga changamoto, miongoni mwa mambo mengine, yanayozua tishio kwa maendeleo ya kijamii na kiuchumi ya nchi.[3] Katika eneo ambalo linakua kwa kasi, isipokuwa kama kuna uingiliaji kati mkubwa, Malawi iko katika hatari ya kuachwa nyuma.

Katika nia ya kutatua maafa yake ya kimaendeleo, mnamo Januari 2021, Serikali ilizindua mpango wa Malawi 2063 (MW2063), dira ya muda mrefu ya maendeleo ya taifa ambayo inalenga kuibadilisha Malawi kuwa nchi tajiri na inayojitegemea yenye kiwango cha juu cha uchumi wa kati na yenye viwanda kufikia mwaka 2063. MW2063 inatambua uvumbuzi wa kiteknolojia kama kipengele kikuu katika kuendeleza mapinduzi ya kiuchumi nchini.

Muhimu zaidi, Malawi ina mfumo dhabiti wa kimataifa wa kanuni za haki za binadamu kuhusiana na uhuru wa kujieleza (FoE) na upatikanaji wa habari (ATI). Imeidhinisha hati mbalimbali za kimataifa za haki za binadamu kuhusiana na uhuru wa kujieleza (FoE) na upatikanaji wa habari (ATI). Hati hizi ni pamoja na Mkataba wa Afrika wa Haki za Binadamu na Watu; Azimio la Kimataifa la Haki za Kibinadamu (UNDHR); Mkataba wa Kimataifa wa Haki za Kiraia na Kisiasa (ICCPR); Mkataba wa Umoja wa Afrika wa Kuzuia na Kupambana na Rushwa; Mkataba wa Afrika wa Haki na Ustawi wa Mtoto; Mkataba wa Vijana wa Kiafrika; Mkataba wa Afrika wa Takwimu; Mkataba wa Afrika wa Demokrasia, Uchaguzi na Utawala; Mkataba wa Afrika wa Maadili na Kanuni za Utumishi wa Umma na Utawala; na Itifaki ya Mkataba wa Afrika wa Haki za Binadamu na Watu kuhusu Haki za Wanawake. Kimsingi, Katiba ya 1994 iliimarisha Muswada wa Haki ambao unaakisi kwa kiasi kikubwa mfumo wa kanuni uliowekwa na vyombo vya kimataifa vya haki za binadamu vilivyotajwa hapo juu. Hata hivyo, Malawi haijatia saini wala kuridhia Mkataba wa Umoja wa Afrika wa Usalama wa Mtandao na Ulinzi wa Data ya Kibinafsi.[4]

---

1 International Monitory Fund 'Country Report No. 17/184' (2017) file:///C:/Users/User/Downloads/cr17184.pdf (accessed on 17 December 2022).

2 National Planning Commission 'Malawi 2063'.

3 Sosten Gwengwe, Minister of Finance speaking at the National Youth Conference on State of Governance and Youth Development in Lilongwe on 21 September 2022.

4 African Union, African Union Convention on Cyber Security and Personal Data Protection, Status List, https://au.int/sites/default/files/treaties/29560-sl-AFRICAN%20UNION%20CONVENTION%20ON%20CYBER%20SECURITY%20AND%20PERSONAL%20DATA%20PROTECTION.pdf (accessed 10 December 2022).

Uchambuzi wa Nchi

UFIKIAJI WA MTANDAO NA USUMBUFU

Kikao cha 32 cha Baraza la Haki za Kibinadamu (2016) kilithibitisha kwamba haki sawa zinazofurahia nje ya mtandao lazima pia zilindwe mtandaoni. Vile vile, Kanuni ya 37(2) ya Tamko la ACHPR ina mamlaka kwamba "Mataifa yatatambua kwamba ufikiaji wa mtandao kwa wote, wa usawa, nafuu na wenye maana ni muhimu kwa ajili ya kupatikana kwa uhuru wa kujieleza, kupata habari na utekelezaji wa haki nyingine za binadamu". Kwa hivyo, ufikiaji wa mtandao lazima uwe wa ulimwengu wote na wa bei nafuu kwa raia wote. Ndani ya nchi, Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Malawi (MACRA) imepewa jukumu la kuhakikisha kwamba: "...inawezekana, kila raia nchini Malawi anapaswa kupata huduma za mawasiliano za kutosha, za kutegemewa na nafuu".[5]

Hivyo basi, serikali ina wajibu wa kisheria kutoa huduma za mawasiliano ya simu ikiwa ni pamoja na mtandao kwa wananchi wote wakiwemo makundi ya watu waliotengwa kihistoria kama vile watu wa vijijini, maskini, wanawake na watu wenye ulemavu.

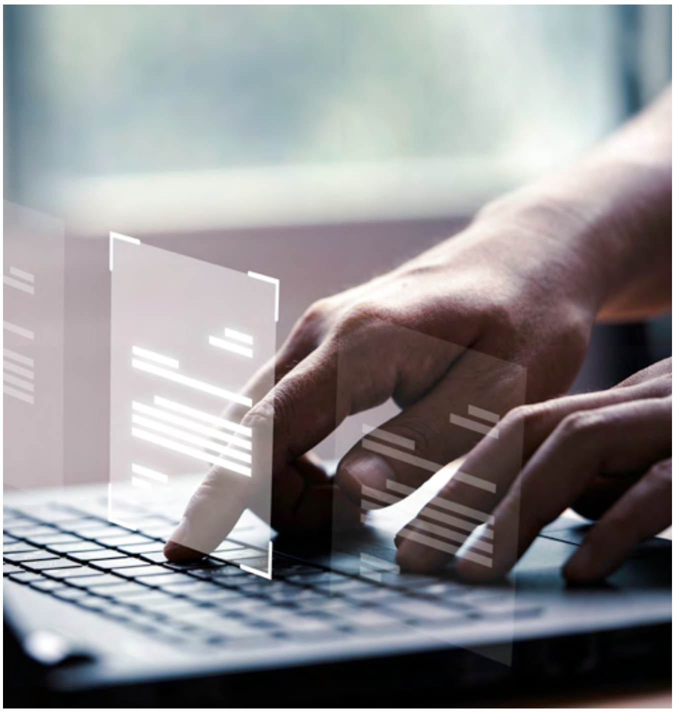

Katika kukabiliana na kilio cha umma juu ya gharama mbaya ya mtandao, watoa huduma wakuu wawili wa mtandao wa simu nchini Malawi, TNM na Airtel Malawi, walianzisha vifurushi vya bei nafuu zaidi vinavyoitwa Pamtsetse na Mofaya mtawalia kwa misingi ya kujiunga. Cha kushangaza, hata hivyo, mnamo Agosti 2022,TNM ilianzisha ongezeko la kodi ya 20% kwa wastani ya kiwango cha ufanisi kwa huduma za sauti na data.[6]

TNM ilihusisha kupanda kwa ushuru huo na kushuka kwa thamani kwa asilimia 25% ya kwacha ya Malawi (MWK) na shinikizo la mfumuko wa bei. Kufikia Desemba 2022, kifurushi cha data cha GB 10 kila mwezi kiligharimu kwacha 15,500 ($15) na Airtel Malawi zote mbili.[7]na TNM pamoja na 17.5% kodi ya ongezeko la thamani (VAT) kwenye simu na huduma za rununu, 16.5% VAT kwenye huduma za mtandao, na 10% kodi ya ziada kwa ujumbe mfupi wa maandishi wa simu ya mkononi na uhamisho wa data kwenye mtandao. Kwa hivyo, hii imeongeza gharama kubwa ya mtandao, na kuongeza zaidi mgawanyiko wa kidijitali kwa nchi ambayo tayari ni mojawapo ya nchi zilizo na ufikiaji mdogo wa mtandao na mapato mabaya zaidi, huku kima cha chini cha mshahara kikiwa ni dola 50. Mbaya zaidi, licha ya tangazo la MACRA mnamo Novemba 2020 kuwasilisha kanuni za kuondoa tarehe za mwisho za matumizi ya vifurushi vya intaneti, hadi Desemba 2022, hakuna kanuni kama hiyo iliyokuwa ikitumika.[8]

Licha ya mafanikio kadhaa, mgawanyiko wa kidijitali ulibaki kuwa wa kudumu maana upenyaji na utumiaji wa TEHAMA ulisalia chini zaidi.[9] Ni 14.6% tu ya watu walikuwa na uwezo wa kupata mtandao, 9.3% kati yao wakiwa vijijini ikilinganishwa na

5 Section 4(1) of Communications Act, 1998.

6 Update, "Currency devaluation, inflation force TNM to hike tariffs by 20%" (17 August 2022) https://www.commsupdate.com/articles/2022/08/17/currency-devaluation-inflation-force-tnm-to-hike-tariffs-by-20/ (accessed 27 December 2022)

7 Airtel Malawi Bundle Purchase (airtel.mw)

8 M Malakata, "Malawi hufuatilia kwa haraka kanuni za kusitisha tarehe za kuisha kwa vifurushi vya data" (19 Novemba 2020)https://itweb.africa/content/mYZRX79alA87OgA8(ilitumika tarehe 21 Desemba 2022).

9 Freedom House 'Freedom on the Net 2021' (2021).

40.7% ya mijini.[10] Kutokuwa na ujuzi wa kidijitali pia kulisalia kuwa juu huku uchunguzi wa hivi majuzi, wa mdhibiti wa nchi Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Malawi (MACRA), ukionyesha kuwa 46% ya Wamalawi wakisema kuwa hawatumii mtandao kwa sababu hawajui ni nini, na 2.4% wakisema kuwa hawatumii kwa sababu ni ghali sana.[11]Zaidi, wakati utangazaji wa redio unakaribia kufikia wote nchini Malawi na utangazaji wa zaidi ya 95%, baada ya mabadiliko ya kidijitali, ufikiaji wa televisheni ni 55% tu, ukiacha maeneo mengi ya nchi bila ufikiaji, haswa katika eneo la Kaskazini.[12]

Pia kuna utengwaji mkali wa dijitali kwa misingi ya jinsia. Kwa mujibu wa Utafiti wa Kitaifa wa Takwimu, 15.4% ya wanaume wanatumia intaneti nchini Malawi, ikilinganishwa na 12.4% ya wanawake.[13]

Uwekezaji mdogo wa Malawi katika TEHAMA una madhara makubwa ya kiuchumi. Kulingana na Sasisho za kila siku za maendeleo ya uchumi za Benki ya Dunia nchini Malawi – Malawi Economic Monitor (MEM), upenyaji mdogo wa TEHAMA nchini Malawi unazuia "uwezo wa $189 milioni katika Pato la Taifa la ziada na $33 milioni katika mapato ya kodi kwa mwaka".[14] Changamoto za umeme zinaathiri pakubwa utoaji wa huduma za TEHAMA na uchumi kwa ujumla.

Kimsingi, hakukuwa na uvurugaji wa mtandao mwakani. Uvurugaji wa mwisho unaojulikana uliripotiwa Mei 2019 wakati wa uchaguzi wenye sehemu tatu nchini, muda mfupi baada ya vituo vya kupigia kura kufungwa. Hata hivyo, chini ya Kifungu cha 24 cha Sheria ya Miamala ya Kielektroniki na Usalama wa Mtandao, 2017, serikali inaweza kuzuia mawasiliano ya mtandaoni ya umma yanayoonekana kuwa muhimu "kulinda utulivu wa umma na usalama wa taifa", ambayo inaweza kufasiriwa kuruhusu kuzimwa kwa mtandao au kuzuiwa kwa majukwaa ya mitandao ya kijamii. Kwa mujibu wa Kanuni ya 38(2) ya Azimio la ACHPR, mataifa hayatatatiza ufikiaji wa Mtandao na teknolojia zingine za dijitali kwa vikundi vya umma au idadi nzima ya watu.

UHURU WA KUJIELEZA NA UHURU WA VYOMBO VYA HABARI

Uhuru wa mtandao wa Malawi mwaka 2022 ulidorora kutoka kwa nafasi ya 57 mwaka 2021 hadi ya 66 kati ya nchi 100 kwenye uorodheshaji wa Freedom House wa Uhuru Mtandaoni, huku serilkali ikidumisha ukandamizaji dhidi ya waandishi wa habari na wananchi wanaoikosoa serikali kwa maudhui yao mtandaoni.15 Mnamo Aprili 2022, Polisi walimzuilia Gregory Gondwe, afisa mkuu mtendaji wa jukwaa la uchunguzi mtandaoni, Jukwaa la Uandishi wa Habari za Uchunguzi (PIJ), kufuatia msururu wa taarifa muhimu zilizofichua ufisadi serikalini. Polisi walijaribu kumlazimisha Gondwe kufichua vyanzo vyake kwenye moja ya habari za ufisadi serikalini. Wakati wa uvamizi huo, Polisi pia walikamata vifaa vya PIJ ikiwa ni pamoja

na kompyuta na simu ya Gondwe, kabla ya tovuti ya PIJ kudukuliwa siku chache baadaye.[16]

10 National Statistics Office (2020) 'National Survey on Access and Use of Information and Communication Technologies by Households and Individuals in Malawi 2019'.
11 As above
12 MACRA, Universal Service Fund Strategic Plan 2022 – 2027 (2022)
13 National Statistics Office, "National Survey on Access and use of Information and Communications Technologies by Households and Individuals in Malawi 2029" March 1, 2021 , http://www.nsomalawi.mw/images/stories/data_on_line/economics/ICT/ICT%2...
14 World Bank 'Malawi Economic Monitor: Investing in Digital Transformation' (23 December 2022.)
15 Freedom House 2022 https://freedomhouse.org/country/malawi/freedom-net/2022
16 L Masina 'Malawi Police Accused of Hacking Website of Investigative Media Group' (17 April 2022) https://www.voanews.com/a/malawi-police-accused-of-hacking-website-of-i... (accessed on 9 December 2022) (17 Aprili 2022)https://www.voanews.com/a/polisi-wa-malawi-watuhumiwa-kudukua-tovuti-ya-i...(ilifikiwa tarehe 9 Desemba 2022)

Kufuatia shinikizo la wananchi, wakiwemo wanadiplomasia, Gondwe aliachiwa huru bila kufunguliwa mashtaka yoyote, na baadaye, Mwanasheria Mkuu wa Serikali akaomba radhi kwa kukamatwa kinyume cha sheria.[17] Ni wazi kitendo hichi cha Serikali kilikuwa ukiukaji wa sheria za kitaifa na kimataifa. Kifungu cha 50 (1) cha Sheria ya ATI ya mwaka 2016 kinatoa dhamana ya ulinzi wa wapiga-firimbi. Vile vile, Kanuni ya 20 ya Tamko la Tume ya Afrika kuhusu Kupata Habari na Uhuru wa Kujieleza (Azimio la ACHPR)18 kwa mamlaka huhakikisha Waandishi wa habari na watendaji wengine wa vyombo vya habari hawatatakiwa kufichua vyanzo vya siri vya habari au kufichua nyenzo nyingine zinazoshikiliwa kwa madhumuni ya uandishi wa habari isipokuwa pale ambapo ufichuaji umeamriwa na mahakama baada ya kusikilizwa kwa umma kikamilifu na kwa haki; na zaidi inatoa wito kwa Mataifa kuchukua hatua za kuzuia mashambulizi dhidi ya waandishi wa habari na watendaji wengine wa vyombo vya habari, ikiwa ni pamoja na, kukamatwa ovyo na kuwekwa kizuizini, kutekwa nyara, utekaji nyara, vitisho, na ufuatiliaji usio halali unaofanywa na watendaji wa Serikali na wasio wa Serikali.

Mnamo Januari 2022, polisi walimkamata Joshua Chisa Mbele kwa kushiriki orodha ya maafisa wa serikali wanaodaiwa kuhusishwa na kashfa ya ufisadi inayohusishwa na mfanyabiashara Zunneth Sattar kwenye akaunti yake ya Facebook. Baadaye alifuta chapisho hilo akidai kuwa alihadaiwa na taarifa potofu.[19]Kukamatwa kwake kulifuatia malalamiko ya Jenerali wa Jeshi la Ulinzi la Malawi (MDF) ambaye alikuwa miongoni mwa watu waliotajwa kwenye mtandao wa Facebook wa Mbele. Alishtakiwa kwa makosa ya jinai chini ya Kanuni ya Adhabu na uchapishaji wa mawasiliano ya kuudhi chini ya Sheria ya Miamala ya Kielektroniki na Usalama wa Mtandao. Kesi ilikuwa bado iko mahakamani kufikia Desemba 2022. Tena, Septemba 2022, Mbele aliitwa na Jaji wa Mahakama ya Juu kwa kutoa maoni yake kwenye Facebook ambayo yalidai kuwa Jaji mmoja wa kieke alikuwa na sura mbaya. Alifikishwa mbele ya hakimu wa Mahakama ya Juu kwa tahadhari.[20] Hii inaweza kuonekana kama aina ya kutishia na tishio kwa uhuru wa kujieleza. Kanuni ya 23(3) ya Azimio hilo pia inaelekeza kwamba Mataifa hayatakataza tu hotuba isiyo na adabu au yenye kuudhi.

Mnamo Machi 2022, mwanamume mwenye umri wa miaka 39, Joseph Matthews, alikamatwa katika Jiji la Lilongwe kwa kuchapisha kwenye Facebook madai kwamba mbunge alielekeza mahindi yaliyokusudiwa eneo bunge lake kwingine.[21] Alishtakiwa kwa utumiaji mtandao chini ya Sheria ya Miamala ya Kielektroniki na Sheria ya Usalama wa Mtandao. Polisi baadaye walimfutia Mathews mashitaka kwa maelekezo ya Mbunge mtuhumiwa.

Mnamo Januari 2022, Polisi walitoa hati ya kukamatwa kwa mwanaharakati wa kisiasa, Bon Kalindo, kwa madai ya kumtusi Rais Chakwera. Hati hiyo iliondolewa baadaye baada ya malalamiko ya umma.

Hapo awali, Polisi walikuwa wamewakamata wanahabari mbalimbali na watu binafsi kufuatia maudhui yao mtandaoni. Mnamo tarehe 6 Aprili 2021, mwandishi wa habari wa kujitegemea, Watipaso Mzungu aliagizwa kuripoti makao makuu ya polisi mjini Lilongwe kuhusu taarifa ya mtandaoni aliyochapisha kwenye *Nyasa Times* ambayo ilionekana kumkosoa Rais.[22] Vile vile, mnamo Februari 2021, Polisi walimkamata mwandishi wa habari wa jamii, Raymond Siyaya, kwa madai ya kuripoti "habari za uongo" kwenye ukurasa wake wa Facebook. Polisi walimshtumu Siaya kwa kutoa madai ya uongo kwamba maafisa wakuu wa usalama walikuwa wamesimamia vibaya pesa za misaada ya UVIKO-19.[23]Alishtakiwa chini ya kifungu cha 60 cha kanuni ya adhabu ambacho kinakataza 'uchapishaji wa habari za uongo zinazoweza kusababisha uvunjifu wa amani'. Hata

17 *L Masina 'Malawi Government Apologizes Over Police Detention of Journalist' (7 April 2022) https://www.voanews.com/a/malawi-government-apologies-over-police-detention-of-journalist/6519449.html (accessed on 15 December 2022).*

18 African Commission on Human and People's Rights (ACHPR) Declaration on Freedom of Expression and Access to Information (the Declaration) https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=69 (accessed on 20 December 2022).

19 Malawi 24 'Malawi Police arrest social media activist' https://malawi24.com/2022/01/11/malawi-police-arrest-social-media-activist/ (accessed on 9 December 2022).

20 The Daily Times (8 September 2022) https://web.facebook.com/118423691576650/posts/times360newsthe-supreme-court-of-appeal-sitting-in-blantyre-has-adjourned-to-thu/5411743648911268/?_rdc=1&_rdr (accessed 9 December 2022).

21 Nyasa Times 'Facebook Post lands man in trouble' https://www.nyasatimes.com/facebook-post-lands-man-in-trouble/ (accessed on 9 December 2022).

22 S *Chitete 'Police* chief justifies journalists' questioning' https://www.mwnation.com/police-chief-justifies journalists-questioning/ (accessed on 9 Dec*ember 2022).*

23 R Kondowe 'Journalist Arrested Over Fake News' https://malawi24.com/2021/02/27/journalist-arrested-over-fake-news/ (accessed on 11 December 2022).

hivyo, Polisi ilifutilia mbali mashtaka dhidi yake.[24] Mnamo Juni 2021, Mahakama ya Hakimu Mkazi katika mji mkuu wa Lilongwe ilimtia hatiani na kumhukumu Ignatius Kamwanje kulipa faini ya K200,000 ($270) au kutumikia jela miezi 18 bila makosa, kutokana na chapisho lake la Facebook ambapo alidai kuwa wafanyakazi wa Benki ya Taifa ya Malawi walikuwa wakiwalaghai wateja.[25]Kamwanje alitiwa hatiani kwa kosa la 'kutuma barua taka' chini ya kifungu cha 91 cha Sheria ya Miamala ya Kielektroniki na Usalama ya Mtandao ya 2016.[26]

Aidha, Mei 2021, mwanamke mmoja, Irene Chisulo Majiga, alitiwa hatiani kwa kosa la kudaiwa kuchapisha ujumbe wa sauti WhatsApp uliodai kuwa mtuhumiwa aliyekuwa akizuiliwa kwa tuhuma za ubakaji aliachiwa kutoka mikononi mwa Polisi chini ya mazingira ya kutatanisha.[27]Alishtakiwa chini ya Kifungu cha 60 cha kanuni ya adhabu ambayo inaharamisha 'uchapishaji wa habari za uongo unaoweza kusababisha uvunjifu wa amani'. Alikubali hatia na akahukumiwa faini ya kwacha 50,000 ($64) au kwa kukosao kutumikia kifungo cha mwezi mmoja jela.

Uhuru wa vyombo vya habari viliandamwa mwakani kufuatia mdhibiti, Mamlaka ya Kudhibiti Mawasiliano ya Malawi kuzima vituo 20 vya redio na vituo vitatu vya TV kutokana na kucheleweshwa kwa malipo ya ada ya kila mwaka ya leseni. Vyombo vingine vingi vya habari vilikuwa vinakabiliwa na vitisho kama hivyo. Kufikia mwisho wa mwaka, hadi vituo 30 vya utangazaji vinatarajiwa kufungwa kutokana na uamuzi huo. Kulingana na Taasisi ya Media Institute for Southern Africa (MISA), Sura ya Malawi, tarehe 24 Agosti 2022, "Zaidi ya watendaji 250 wa vyombo vya habari wa muda wote na wa muda mfupi na wafanyakazi wa usaidizi wamepoteza kazi katika vituo ambavyo leseni zao zimefutwa; Rainbow Television (70), Ufulu FM (34), Joy Radio (40), Capital Radio (45) na nyinginezo zinazotoka Sapitwa FM, Galaxy na Angalaba".[28] Hili ni janga kwa mfumo wa ikolojia unaoibukia wa vyombo vya habari na nchi inayokabiliwa na mzozo mkubwa wa ukosefu wa ajira. MISA ilihusisha pakubwa kutofuata kanunu na mgogoro wa kiuchumi unaoikabili nchi kwa kuzingatia janga la UVIKO-19 ambalo halikusaza vyombo vya habari. Muhimu sana, ada za kila mwaka, zinazogharimu sawa na dola za Marekani 5,000, zilikuwa kubwa mno kwa waendeshaji wengi wa vyombo vya habari hasa redio za jamii. Kulingana na MISA, ada hizi za kila mwaka zilikuwa ghali mara 10 zaidi kuliko gharama za hoteli za kifahari na kulazwa katika hospitali za kibinafsi. MISA ilisema kuwa "Kufutwa kwa leseni ni hatua yeneye athari kubwa sana na kunaweza kuzingatiwa kama ukiukaji wa utaratibu wa uhuru wa kujieleza nchini".[29] Katika baadhi ya matukio, ambayo yanaweza kuonekana kuwa ya kisiasa, baadhi ya waendeshaji vyombo vya habari bado walifungiwa licha ya kulipa ada ya kila mwaka baada ya kufutwa kwa leseni zao. Televisheni ya Rainbow ambayo sasa imesitishwa, chombo muhimu katika utawala bora, iliweza kulipa ada zake siku chache baada ya tarehe ya kutangazwa kwa notisi hiyo, na majaribio yao ya kujadiliana na chombo cha udhibiti ili kuzuia kufungwa yaliambulia patupu. Wakati wa kufungwa, idara mbalimbali za serikali zilidaiwa na kituo hicho cha televisheni kwa matangazo kuhusu hatua za afya za UVIKO-19, na hivyo kuathiri mapato yao.[30]

Huu muundo wa kukandamiza upinzani mtandaoni na mazingira ya vitisho unaweza kusababisha kiwango cha kujidhibiti, hasa miongoni mwa watendaji wa vyombo vya habari na watumiaji wa mitandao ya kijamii.[31] Kifungu cha 36 cha Katiba ya Malawi kinahakikisha uhuru wa vyombo vya habari. Zaidi ya hayo, Kanuni ya 20 (1) ya Azimio la ACHPR inatoa wito kwa mataifa kuhakikisha usalama wa wanahabari na watendaji wa vyombo vya habari ikiwa ni pamoja na uhuru dhidi ya vitisho.

24 Freedom House 'Freedom on the Net 2021' (2021).
25 C *Chinoko 'Court* convicts Facebook user over malicious post' Court convicts Facebook user over malicious post - The Nation Online (mwnation.com) (a*ccessed on 11 December 2022).*
26 Section 91 of the Electronic Transactions and Cyber Security Act of 2016 provides that "Any person who transmits any unsolicited electronic information to another person for the purposes of illegal trade or commerce, or other illegal activity, commits an offence and shall, upon conviction, be liable to a fine of K2,000,000 and to imprisonment for five years".
27 *The* Malavi Post 'Be warned! Malawi Court fines woman over fake viral voice note' *https://www.maravipost.com/be-warned-malawi-court-fines-woman-over-fake-viral-voice-note/ (accessed on 14 January 2022).*
28 MISA Malawi's Press Statement 'Shrinking of broadcasting space in Malawi threatens democracy, essential rights' (24 August 2022).
29 C *Pensulo 'Closure of TV and radio stations in Malawi threatens recent gains in press freedom' (9 November 2022) https://ijnet.org/en/story/closure-tv-and-radio-stations-malawi-threatens-recent-gains-press-freedom (accessed on 12 December 2022).*
30 As above.
31 The Malavi Post 'Be warned! Malawi Court fines woman over fake viral voice note' (10 May 2021) https://www.maravipost.com/be-warned-malawi-court-fines-woman-over-fake-viral-voice-note/ (accessed on 12 December 2022).

Vilevile, Kanuni ya 22 (2) ya Azimio la ACHPR inasema kwamba serikali lazima zifute sheria zinazoharamisha uchochezi, matusi na uchapishaji wa habari za uwongo.[32]

TAARIFA POTOFU NA SEMI ZA CHUKI

Kwa kusifia, tarehe 21 Novemba 2022, Bunge la Malawi lilibatilisha sheria za uchochezi katika Kanuni ya Adhabu.[33] Marekebisho ya vifungu vya 50, 51, 52 na 53 vya Kanuni ya Adhabu ya Malawi ambavyo vinasimamia nia ya uchochezi, makosa ya uchochezi, kupoteza na kukataza uchapishaji na mashauri ya kisheria juu ya uchochezi yanaondoa uharamu na makosa mengine yanayohusiana nayo. Kifungu cha 50 kinaelezea nia ya uchochezi kama, pamoja na mambo mengine, 'kuleta chuki au dharau au kuchochea hali ya chuki dhidi ya Rais, au Serikali'. Serikali zote zilizofuatana nchini Malawi zimetumia mashtaka ya uchochezi kuzuia uhuru wa kujieleza na maoni; na kunyamazisha sauti za kukosoa. Marekebisho hayo ni ushindi mkubwa kwa wanaharakati wa haki za binadamu na uhuru wa vyombo vya habari kwani yanaimarisha kufurahia uhuru wa kujieleza. Kwa mujibu wa MISA Malawi,"Marekebisho hayo ni hatua muhimu kuelekea ulinzi na utambuzi wa haki za kimsingi zinazotolewa katika Katiba ya Malawi... hatua hiyo itafungua nafasi ya kiraia na kuhakikisha ushiriki bila vikwazo vya kila Mmalawi katika mazungumzo ya kidemokrasia."[34]

Hata hivyo, Malawi haikufanya maendeleo yoyote katika kufuta sheria za kashfa za uhalifu katika Kanuni zake za Adhabu. Kashfa ni kosa la jinai chini ya kifungu cha 200(1) cha Kanuni ya Adhabu. Vile vile, kifungu cha 61 cha kanuni ya adhabu kinaweka vikwazo vya uhalifu dhidi ya kukashifu vigogo wa kigeni. Zaidi ya hayo, kifungu cha 60 cha kanuni ya adhabu kinakataza "uchapishaji wa habari za uongo zinazoweza kusababisha uvunjifu wa amani".Masharti kama haya juu ya kashfa na uchochezi yamepitwa na wakati na yanategemea tafsiri na matumizi ya kiholela. Kanuni ya 22(2) ya Azimio la ACHPR inaeleza kwamba mataifa lazima"yafute sheria zinazoharamisha uchochezi, matusi na uchapishaji wa habari za uongo."[35]Katika Lohé Issa Konaté dhidi ya Jamhuri ya Burkina Faso, Mahakama ya Afrika ya Haki za Kibinadamu na Watu (Mahakama ya Afrika) iligundua kuwa "uhalifu wa kukashifu haukubaliki" kwani unakinzana na uhuru wa kujieleza.[36]

Taarifa potofu zimesalia kuwa changamoto kubwa, zikiathiri huduma muhimu ikiwa ni pamoja na mpango wa chanjo ya polio ambayo inalenga kutoa chanjo kwa watoto milioni 2.9 kote nchini. Kulingana na Shirika la Afya Ulimwenguni(WHO), wakati fulani, kukataliwa kwa chanjo ya polio kulikuwa 50%, huku familia zikiogopa kwamba chanjo ya polio ilikuwa chanjo inayoweza kunywewa dhidi ya UVIKO-19. Bi Mercy Uledi, aliyepata mafunzo kuhusu chanjo ya polio anashiriki uzoefu wake kwa ufupi: "Nilikuta familia zikikataa watoto wao kuchanjwa dhidi ya polio kwa sababu kadhaa, na moja kuu ilikuwa wasiwasi unaoendeshwa na janga la UVIKO-19 na habari potofu inayoizunguka.."[37] Kulikuwepo pia nakala nyingi za uongo na hati zilizoshirikiwa kwenye mitandao ya kijamii ambayo ni taarifa potofu au matamshi ya chuki. Uchafuzi wa habari ulisambazwa sana kupitia mitandao ya kijamii ikiwa ni pamoja na jumbe za sauti WhatsApp na machapisho ya Facebook, na kuathiri uwezo wa raia kufanya maamuzi sahihi.

Pia kulikuwa na visa vya pekee vya matamshi ya chuki. Mnamo Aprili 2022, Polisi katika Jiji la Lilongwe walimkamata mwanamume mwenye umri wa miaka 51, Dauka Manondo, kwa madai ya unyanyasaji mtandaoni. Manondo alichapisha picha ya Waziri wa Kazi, Mhe Vera Kamtukule, kwenye kundi la WhatsApp, pamoja na maneno ya matusi yanayoashiria kuwa anafanya ngono na viongozi wa serikali wanaoteua kwa maslahi ya kisiasa.[38]

32 African Commission on Human and People's Rights (ACHPR) Declaration on Freedom of Expression and Access to Information https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=69 (accessed on 12 December 2022).
33 *MISA Malawi* 'Members of Parliament in Malawi remove sedition as criminal offence' https://malawi.misa.org/2022/11/22/members-of-parliament-in-malawi-remove-sedition-as-criminal-offence/ *(accessed on 15 December 2022).*
34 As Above.
35 African Commission Declaration of Principles on Freedom of Expression and Access to Information in Africa.
36 *Lohé Issa Konaté vs The Republic of Burkina Faso* 004/2013 https://www.african-court.org/en/images/Cases/Judgment/Judgment%20Appl.004-2013%20Lohe%20Issa%20Konate%20v%20Burkina%20Faso%20-English.pdf (accessed 15 December 2022).
37 *World Health Organisation 'Malawi fights misinformation around the current polio vaccination in the midst of COVID-19 and cholera emergencies' (30 March 2022)* https://www.afro.who.int/photo-story/malawi-fights-misinformation-around-current-polio-vaccination-midst-covid-19-and *(accessed on 15 December 2022).*
38 Z Nanguwo (28 April 2022)https://web.facebook.com/zbsnews/photos/a.913387262040571/5242538582458729/?paipv=0&eav=AfZ03bHf2Qv9aeLO7LgwSd7ZNaiy1lJ9toR1RXRWP&RHXP&RXP&RD (Accessed on15 Desemba 2022).

FARAGHA NA UFUATILIAJI

Sehemu ya 21 ya Katiba ya Malawi inahakikisha haki ya faragha. Katika kipindi cha kuripoti, wadau mbalimbali walilalamikia ufuatiliaji katika mitandao ya kijamii na kusababisha kukamatwa kwa watu juu ya maudhui. Mnamo Novemba 2022, Polisi walimkamata mtu wa miaka 39 nesi, Chidawawa Mainje, kwa kumtusi Rais Lazarus Chakwera wakati wa mdahalo wa WhatsApp kuhusu utawala. Alishtakiwa kwa unyanyasaji mtandaoni chini ya kifungu cha 86 cha Sheria ya Miamala ya Kielektroniki na Usalama ya Mtandao ya 2016, ambayo huvutia hadi miaka mitano jela na faini ya $2,500. Vikundi vya wanaharakati wa haki za Binadamu na vyombo vya habari vilielezea wasiwasi wao juu ya ufuatiliaji ulioimarishwa wa Serikali na matumizi ya sheria za usalama wa mtandao vikibainisha kuwa wanasiasa walitumia hatua hiyo kunyamazisha maoni yanayotofautiana. Katika taarifa ya pamoja, vikundi viliangazia athari ya ufuatiliaji wa serikali na mazingira ya vitisho juu ya uhuru wa kujieleza na ushiriki hai wa raia katika masuala muhimu ya utawala yanayoathiri Malawi, vikisisitiza kuwa huenda hali hii ikachochea kiwango cha kujidhibiti, haswa miongoni mwa watendaji wa vyombo vya habari na watumiaji wa mitandao ya kijamii. "WhatsApp ni jukwaa la kibinafsi la mitandao ya kijamii linalolindwa kwa usimbaji fiche kwa sababu fulani, ili kulinda usiri wa mawasiliano,"[39] vilisema. Aidha, Kanuni ya 38 (1) ya Azimio la ACHPR inakataza kwa uwazi kuingiliwa kwa Serikali kwa haki ya watu binafsi kutafuta, kupokea na kutoa taarifa kupitia njia yoyote ya mawasiliano na teknolojia ya kidijitali, kupitia hatua kama vile kuondoa, kuzuia au kuchuja maudhui, isipokuwa kama uingiliaji huo unahalalishwa na unaendana na sheria na viwango vya kimataifa vya haki za binadamu.

UTAWALA WA DATA

ULINZI WA DATA

Licha ya kuandaa Muswada wa Ulinzi wa Data mwaka 2021, Malawi haina sheria ya ulinzi wa data. Hakukuwa na hatua muhimu kuhusu Mswada huo kwani bado ulikuwa kwa Wizara ya Sheria. Ukipitishwa kuwa sheria, Muswada huo utalinda haki ya faragha ya mtu binafsi kulingana na wajibu wa Malawi chini ya sheria ya kimataifa ya haki za binadamu.[40]Wadau hata hivyo tayari wameibua wasiwasi kuhusu Muswada huo. Kwa mujibu wa shirika la Ushirikiano wa Sera ya Kimataifa ya TEHAMA kwa Afrika Mashariki na Kusini (CIPESA), ijapokuwa Muswada una mambo chanya mbalimbali ikiwa ni pamoja na kanuni za msingi kuhusu ulinzi wa data ya kibinafsi, una mapungufu makubwa ambayo yanahitaji kurekebishwa ikiwa utatimiza kusudi lake kamili. Kwa mfano, CIPESA inaona kwamba kuanzishwa kwa Ofisi ya Ulinzi wa Data (DPO) chini ya Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Malawi (MACRA) kama ilivyoainishwa chini ya kifungu cha 4 cha Sheria ya Mawasiliano, 2016.[41], inaweza

kudhoofisha na kupunguza kwa kiasi kikubwa uhuru wa kifedha, kimaamuzi na wa kitaasisi wa DPO.[42] Manamo 2022, Serikali ilichukua hatua kwa dhati kuandaa Kanuni za Sheria ya Ulinzi wa Data inayosubiriwa, hatua iliyonyoshewa kidole na mashirika ya kiraia yaliyodai kuwa Kanuni hizo zilipaswa kusubiri kupitishwa kwa Mswada kama

39 A Joint statement of CSOs on Concerns over rising incidents of Police surveillance, interception of private conversations, and crackdown on freedoms of expression and the Press in Malawi (2 May 2022).

40 CIPESA 'Analysis of the Malawi Draft Data Protection Bill, 2021' (May 2021) file:///C:/Users/User/Downloads/Analysis-of-the-Malawi-Draft-Data-Protection-Bill-2021.pdf (accessed on 15 December 2022).

41 Communications Act, 2016 of the Republic of Malawi https://macra.mw/wp-content/uploads/2021/04/COMMUNICATIONS-ACT-2016.pdf (accessed on 15 December 2022).

42 CIPESA 'Analysis of the Malawi Draft Data Protection Bill, 2021' (May 2021) file:///C:/Users/User/Downloads/Analysis-of-the-Malawi-Draft-Data-Protection-Bill-2021.pdf (accessed on 15 December 2022).

utaratibu wa kawaida.[43]

Julai 2022, Serikali ya Malawi ilizindua Kituo cha Taifa cha kwanza kabisa cha Data katika jiji la kibiashara la Blantyre."Tumezindua Kituo cha Taifa cha Data cha kwanza kabisa nchini, miundombinu ya kidijitali ambacho kinaongeza uwezo wetu katika utoaji huduma zinazoendeshwa kwa data, endelevu na kwa wakati kwa nyinyi wananchi wenzangu," alisema Rais wa Malawi, Lazarus Chakwera.[44]Serikali imesema kuwa miundombinu iliyounganishwa itaruhusu ushirikiano kati ya mifumo ya serikali, mifumo ya wahusika wa tatu na ya kibinafsi. Uhusiano na sekta binafsi utaimarishwa. Kwa mujibu wa Rais wa Kanda ya Kusini mwa Afrika wa Huawei, Leo Chen: "Malawi inachukulia TEHAMA kama wezeshi kwa ukuaji wa uchumi kama ilivyoangaziwa katika Malawi 2063 (MW2063), kwamba nchi itakuwa na miundombinu imara ya TEHAMA yenye utoaji wa huduma za kuaminika na za bei nafuu ya teknolojia itakayowezesha utumiaji na ufikiaji wa kidijitali."[45]

Vincent Kumwenda, Mhandisi wa Teknolojia, alikipongeza kituo cha Data Center akisema kitapelekea kuboresha utoaji wa huduma za kidijitali kwa wananchi kwa sababu mpangilio uliopo ni kwamba uhifadhi na usimamizi wa data umegawanyika sana huku baadhi ya Wizara, Idara na Mawakala kuwa na seva zao huku baadhi zikiwa mwenyeji huku zingine zikiwa seva za mawingu za kigeni. Anasema kuwa "Kukosekana kwa kituo sahihi cha kuhudumia data na uwezo mdogo wa Mtandao wa Eneo Lote la Serikali kumesababisha masuala mengi kama vile seva kuungua kutokana na upoaji usiofaa, mifumo kutofikiwa kwa muda mrefu na changamoto za ugawaji data uliowianishwa baina ya idara. Pia kumekuwa na matukio ambapo tovuti za serikali zimeathiriwa kwa sababu ya jinsi na wapi zinapangishwa.[46]Kumwenda pia anasema kuwa Kituo cha Data pia kitahakikisha kwamba mifumo muhimu ambayo serikali inatekeleza kama vile IFMIS, Mfumo wa Taarifa za Trafiki wa Malawi (MalTIS), Mpango wa Dijitali wa Pembejeo za Nafuu (AIP) na Kitambulisho cha Taifa itakuwa na sehemu nzuri ambapo data zote zitahifadhiwa na kudhibitiwa. Kituo kipya kilichojengwa na Huawei kitahudumia mifumo yote ya serikali. Walakini, kwa kukosekana kwa sheria ya ulinzi wa data, hakuna dhamana ya usalama wa data.

VITAMBULISHO VYA DIJITALI

Ofisi ya Taifa ya Usajili (NRB) iliendelea kufanya kazi Mpango ya Vitambulisho vya Taifa. Kitambulisho cha Taifa kilibakia kuwa kitovu katika kupata huduma muhimu zikiwemo huduma za benki, mawasiliano ya simu na programu za ulinzi wa kijamii. Aidha, usajili wa lazima wa SIM kadi kama ilivyoainishwa na Sheria ya Mawasiliano, 2016 pia ilikuwa inatumika kikamilifu. Matumizi ya SIM kadi ambazo hazijasajiliwa ni adhabu chini ya Kifungu cha 93(3) cha Sheria ya Mawasiliano naafaini ya kwacha milioni 5 (dola 6,400) na kifungo cha miaka mitano jela. Wakati usajili wa lazima wa SIM kadi unatazamwa kama njia muhimu ya kukabiliana na

uhalifu wa mtandaoni ikiwa ni pamoja na utapeli wa fedha na unyanyasaji wa watoto mtandaoni; pia inadhoofisha uwezo wa raia kuwasiliana bila kujulikana kupitia simu za rununu, na kuendeleza kutengwa kidijitali kwani watu wasio na vitambulisho rasmi hawawezi kujiandikisha.[47]Zaidi ya hayo, kwa kukosekana kwa sheria ya ulinzi wa

43 Proceedings of the multi-stakeholder meeting on Data Protection Bill organised by Youth and Society in Lilongwe, Malawi on 15 November 2022.

44 *DCD 'Malawi launches national data center' (28 July 2022) https://www.datacenterdynamics.com/en/news/malawi-launches-national-data-center/ (accessed on 24 December 2022).*

45 As above

46 Interview with Vincent Kumwenda, a Technology Engineer, 1 December 2022

47 C Handforth & M Wilson "Digital Identity Country Report: Malawi" (2019) https://www.macra.org.mw/?page_id=9582 (accessed on 24 December 2022).

data, mkusanyiko wa data ya kibinafsi umeongeza uwezekano wa ufuatiliaji wa serikali.[48]

MAPITIO YA MFUKO WA HUDUMA KWA WOTE (USF)

Sehemu ya 157 ya Sheria ya Mawasiliano ya 2016, inaanzisha Hazina ya Huduma kwa Wote (USF) iliyopewa mamlaka ya kukuza Ufikiaji na Huduma kwa Wote katika maeneo ambayo hayahudumiwi vizuri kote nchini Malawi. USF inasimamiwa na MACRA na inaunga mkono jukumu la mdhibiti la kuhakikisha kwamba kadiri inavyowezekana, huduma za mawasiliano zinazotegemewa na za bei nafuu zinatolewa kote katika Jamhuri ya Malawi na zinatosha kukidhi mahitaji ya huduma hizo.[49]Hasa, USF inataka kutoa rasilimali kwa ajili ya utoaji wa huduma za mawasiliano zinazojumuisha mawasiliano ya simu, utangazaji na huduma za posta.

Sheria ya Mawasiliano chini ya Kifungu cha 155 inaweka vipaumbele vya huduma kwa Wote (USF) ambavyo ni pamoja na ufikiaji wa laini zisizohamishika za umma na mtandao wa simu za rununu; upatikanaji wa mtandao; simu ya malipo ya umma; huduma za saraka; huduma za dharura za bure; upatikanaji wa huduma muhimu za posta na huduma za kimsingi za kifedha; upatikanaji wa huduma za utangazaji; na huduma nyingine zozote ambazo MACRA inaweza kuamua, kwa kutegemea idhini ya awali ya maandishi ya Waziri. MACRA ina jukumu la kutambua jamii za vijijini au ambazo hazijahudumiwa vizuri nchini Malawi na kisha kufafanua, kupanga na kuratibu utekelezaji wa programu za huduma za Universal kupitia waendeshaji waliotambuliwa. Katika kifungu cha 162 cha Sheria ya Mawasiliano, MACRA inahitajika kuunda sheria za kuongoza utendakazi wa USF. Zaidi, Kifungu cha 159 kinaamuru Mamlaka kuteua kamati ya kusimamia utekelezaji wa shughuli za USF. Mnamo mwaka wa 2019, MACRA ilitengeneza Sheria za USF ambazo wigo wake unajumuisha muundo na utekelezaji wa ufikiaji na huduma kwa wote nchini Malawi. Mfuko wa Huduma kwa Wote (USF) inafadhiliwa kupitia ushuru unaokusanywa kutoka kwa wenye leseni katika sekta ya mawasiliano, miongoni mwa zingine. Kufikia Desemba 2022, USF ilikuwa na takriban dola milioni 5, zilizokusanywa tangu 2017. Hata hivyo, usimamizi mzima wa Mfuko wa Huduma kwa Wote (USF) umegubikwa na usiri, na uwazi mdogo sana wa MACRA.

Ikatika jitihada za kuimarisha ufanisi wa Mfuko wa Huduma kwa Wote (USF), Mei 2022, MACRA ilizindua Mpango Mkakati wa Mfuko wa Huduma kwa Wote (USF) wa miaka 5 (2022-2027). Mpango huu unalenga kuunga mkono mamlaka ya kisheria ya mdhibiti kuanzisha na kusimamia Mfuko wa Huduma kwa Wote (USF). Mpango Mkakati unaainisha mamlaka, mwelekeo wa kimkakati, na vipaumbelevyakutekelezwakatikakipindichamiaka mitano ijayo ili kufikia malengo ya mfuko. Kimsingi, mpango mkakati unatazamia "Ujumuisho wa kidijitali kwa wote" na dhamira yake ni "kuwezesha utoaji na ufikiaji wa huduma za TEHAMA ili kuziba mgawanyiko wa kidijitali."[50]Baadhi ya matokeo muhimu ya mkakati ni pamoja na kuhakikisha huduma za mawasiliano zinapatikana, zinafikiwa, na kumudiwa na raia wa Malawi; kuunda mazingira ambayo yanakuza maendeleo na uvumbuzi kwa kutumia majukwaa ya kidijitali; kuboresha uwezo wa wadau na usimamizi; kuboreshaing Uwezo wa kitaasisi; kuboresha ushirikiano wa wadau na usimamizi; kuimarisha Usimamizi wa Fedha; na kuimarisha mchakato wa usimamizi wa mnyororo wa ugavi.

MAENDELEO KATIKA TEHAMA NA TEKNOLOJIA ZINAZOIBUKA

Pamoja na uzinduzi wa Kituo cha Kitaifa cha Data (tazama sehemu ya Udhibiti wa Data hapo juu), Malawi ilisajili baadhi ya maendeleo mashuhuri katika sekta ya kidijitali. Mnamo Oktoba 2022, MACRA ilimpa leseni rasmi Malcel,kampuni mpya ya mawasiliano,kutoa huduma za simu za mkononi kote nchini.Hii pia inatarajiwa kuvunja ukiritimba wa miaka 20 wa sekta ya mawasiliano inayotawaliwa na Airtel Malawi na Telekom Networks Malawi (TNM), nakuleta ushindani. AsaMachi 2022,Airtel Malawi ilikuwa na sehemu ya soko ya 55.4%, mbele yaTNMambayo ilikuwa na 44.6%.[51] Opereta mpyaitasakinisha minara ya simu za rununu, na kutoa huduma za rununu, TEHAMA na broadband kuanziaOktoba 2023. Mpango ni kuwekeza dola milioni 280 katika miaka mitano ijayo, ikilenga

48 J Kainja 'Are Malawians Sleepwalking into a Surveillance State?' (12 August 2019) https://mwnation.com/are-malawians-sleep-walking-into-a-surveillance-st (accessed on 24 December 2022).

49 See Section 4(1) of Communications Act, 1998.

50 MACRA, USF Strategic Plan - 2022-2027 https://macra.mw/news/macra-launches-universal-service-fund-usf-strategic-plan-2022-2027/ (accessed on 24 December 2022).

51 Coms Update 'Malcel officially awarded mobile licence, plans to launch within twelve months' (26 October 2022) https://www.commsupdate.com/articles/2022/10/26/malcel-officially-awarded-mobile-licence-plans-to-launch-within-twelve-months/ (accessed on 24 December 2022).

maeneo 1,300 mijini na vijijini.[52] Kwa mujibu wa Waziri wa Habari na Dini."...hii italeta ushindani katika sekta ya mawasiliano ambayo itasawazisha uwanja na kutoa huduma bora za mawasiliano kwa mtumiaji wa TEHAMA".[53]

Katika maendeleo yanayohusiana, mnamo Oktoba 2022, MACRA pia ilitoa leseni ya uendeshaji kwa SpaceX's low Earth orbit (LEO), kampuni tanzu ya setilaiti kwa Starlink.kuendesha huduma za kasi ya juu, kasi ya chini ya latency ya satelaiti ya broadband. Hili linatarajiwa kuongeza upatikanaji wa watu wengi wa vijijini kwa kuzingatia hiloSatelaiti za Starlink za obiti ya chini zimeundwa ili kutoa intaneti ya kasi ya juu, yenye utulivu wa chini katika maeneo ya mbali na mashambani kote ulimwenguni.[54] Ikitolewa, Malawi itakuwa mojawapo ya mataifa ya kwanza ya Afrika kutoa huduma ya satelaiti ya LEO mwanga wa kijani. Nchi nyingine ni pamoja na Nigeria na Msumbiji.

Hakukuwa na maendeleo mashuhuri ya Ujasusi Bandia (AI) wakati wa kipindi cha kuripoti.

Hakukuwa na juhudi zinazojulikana za serikali kuwa na sheria na mkakati wa kitaifa kuhusu AI. Azimio la 473 la ACHPR linatoa wito kwa Nchi Wanachama kuunda mfumo wa kina wa utawala wa kisheria na kimaadili kwa teknolojia za AI ili kuhakikisha utiifu wa viwango vya haki za binadamu. Kwa kuongeza, viwango vya kusoma na kuandika vya AI miongoni mwa Wamalawi na wadau mbalimbali vinasalia kuwa chini.

JINSIA NA TEHAMA

Fahirisi ya Pengo la Jinsia Duniani ya 2022 inaiweka Malawi katika nafasi ya 132 kati ya nchi 146, kushuka kwa kiasi kikubwa kutoka nafasi ya 115 mwaka 2021.[55]Mgawanyiko wa kijinsia katika ufikiaji na matumizi ya TEHAMA ulibaki kuwa endelevu. Kulingana na Benki ya Dunia, 44.9% ya wanaume wanamiliki simu za rununu ikilinganishwa na 37.7% ya wanawake.[56] Kwa upande wa matumizi, 68% ya wanaume wanatumia simu za mkononi, ikilinganishwa na asilimia 56.2 tu ya wanawake. Vile vile, matumizi ya mtandao pia yanasalia kuwa ya juu miongoni mwa wanaume kwa asilimia 15.4 ikilinganishwa na asilimia 12.4 kati ya wanawake. Hivyo, ni muhimu kwa serikali kutekeleza afua za kuongeza upatikanaji na matumizi ya TEHAMA miongoni mwa wanawake.

52 Total Telecom 'Newcomer Malcel Set To Break Mobile Duopoly In Malawi' (26 October 2022) https://totaltele.com/newcomer-malcel-set-to-break-mobile-duopoly-in-malawi/ (accessed on 24 December 2022).
53 Coms Update 'Newcomer Malcel Set to Break Mobile Duopoly in Malawi' (26 October 2022) Https://Www.Commsupdate.Com/Articles/2022/10/26/Malcel-Officially-Awarded-Mobile-Licence-Plans-To-Launch-Within-Twelve-Months/ (accessed on 24 December 2022).
54 Coms Update 'MACRA licenses Starlink to provide satellite broadband in Malawi' (25 October 2022) https://www.commsupdate.com/articles/2022/10/25/macra-licenses-starlink-to-provide-satellite-broadband-in-malawi/ (accessed on 24 December 2022).
55 World Economic Forum 'Global Gender Gap Index' (July 2022) https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf (accessed on 27 December 2022).
56 World Bank 'Malawi Economic Monitor : Investing in Digital Transformation' (23 June 2021).

Hitimisho na Mapendekezo

Ripoti hii imedhihirisha kuwa hali ya haki za kidijitali na ujumuishwaji mwaka wa 2022 nchini Malawi ilikuwa yenye mchanganyiko mkubwa. Kwa upande mmoja, Serikali ilizidisha uharamishaji wa uhuru wa kujieleza mtandaoni - ikikamata wandishi wa habari na wananchi wanaokosoa serikali; ilikandamiza uhuru wa vyombo vya habari kwa kufunga vyombo vya habari; na ilishindwa kutunga Mswada wa Ulinzi wa Data kuwa sheria. Mgawanyiko wa kidijitali ulisalia kuwa mpana kwani upatikanaji wa mtandao na huduma za simu kwa wananchi walio wengi hasa makundi yaliyotengwa kihistoria kama vile maskini, vijijini, wanawake na watu wenye ulemavu umesalia kuwa changamoto kubwa. Kwa upande mwingine, Malawi ilisajili hatua muhimu katika TEHAMA na anga ya kidijitali. Kuanzishwa kwa Kituo cha Taifa cha Data; kutoa leseni kwa makampuni mawili mapya ya simu; kupunguza gharama ya vifurushi vya mtandao; na kuzinduliwa kwa Mpango Mkakati wa Mfuko wa Huduma kwa Wote (USF) na MACRA kunapaswa kupongezwa kama hatua mashuhuri zilizochukuliwa na Serikali ya Malawi na watendaji wa kidijitali kuelekea majukumu ya Serikali ya kutoa huduma za TEHAMA kwa wote kwa raia wake. Kimsingi, Serikali ilifuta sheria za kashfa za jinai katika Kanuni ya Adhabu kupitia marekebisho ya kifungu cha 50 na 51 cha kanuni ya adhabu (bendera, nembo na majina yaliyolindwa), ambayo ni muhimu katika kuhakikisha uhuru wa kujieleza.

Kwa mujibu wa mapungufu yaliyopo, fursa na maendeleo ya hivi karibuni katika sekta ya ICT, mapendekezo yafuatayo yanatolewa:

SERIKALI	TAALUMA	ASASI ZA KIRAIA
Iimarishe utekelezaji wa Mkakati wa Uchumi wa Kidijitali wa Malawi ili kuhakikisha upatikanaji wa haraka wa huduma za mtandao na simu kwa wote. Iondoe vizuizi vinavyozuia upatikanaji wa huduma za intaneti na huduma za simu za mkononi hususan kodi zuivu kwenye mtandao na huduma za simu, miundombinu duni ya TEHAMA na ushirikiano wa sekta ya mawasiliano ili kuhakikisha kuwa upatikanaji wa intaneti na huduma za simu ni za kimataifa na zinazoweza kumudu bei nafuu kwa wananchi wote, hasa wa kihistoria. makundi yaliyotengwa ikiwa ni pamoja na wakazi wa vijijini, maskini, wanawake na watu wenye ulemavu. Iepuke kuharamisha uhuru wa	masuala ya umma kuhusu uhuru wa kujieleza na ukiukaji wa haki za kidijitali. **Kwa Waendeshaji wa Mitandao ya Simu** Washirikiane na watendaji wasio wa serikali katika kutetea sera inayofaa na mazingira ya kutunga sheria kwa haki za kidijitali na watendaji wa TEHAMA. Washirikiane kikamilifu na serikali katika kupunguza mgawanyiko wa kidijitali ikiwa ni pamoja na uwekezaji wa pamoja katika miundombinu ya TEHAMA inayolenga jamii za vijijini na utoaji wa vifurushi vya bei nafuu na huduma za simu za	elimu ya kidijitali kwa watu wa vijijini. Yaweke mbinu za ulinzi kwa waathiriwa wa ukiukaji wa haki za kidijitali. Yasaidie uimarishaji wa uwezo wa mashirika ya kutekeleza sheria katika haki za kidijitali. Iimarishe miungano ya haki za kidijitali na mitandao ili kuimarisha mashirika ya kiraia katika utetezi wa haki za kidijitali. **KWA VYOMBO VYA HABARI** Vihakikishe utiifu wa sheria na sera za udhibiti ili kuondoa mapema uvamizi wa serikali wa nafasi za habari Wadhibiti maadili ya kitaaluma katika kuripoti ili kuepuka taarifa potofu na

SERIKALI	TAALUMA	ASASI ZA KIRAIA
kujieleza na ihakikishe uhuru wa vyombo vya habari. Ijiiepushe na aina zote za ufuatiliaji katika mazungumzo ya kibinafsi ya mitandao ya kijamii ya raia. Ifute sheria za kashfa za jinai katika Kanuni ya Adhabu, na kurekebisha vifungu vya 24(1) vifungu (e) na (f) vya Sheria ya Miamala ya Kielektroniki na Usalama wa Mtandao ya 2016. Iidhinishe Mkataba wa Umoja wa Afrika kuhusu Usalama wa Mtandao na Ulinzi wa Data ya Kibinafsi. Kuharakisha utungaji wa Mswada wa Ulinzi wa Data kuwa sheria ili kutoa ulinzi wa data ya kibinafsi. MACRA inapaswa kuhakikisha usimamizi wa uwazi na ufanisi wa Hazina ya Ufikiaji kwa Wote (USF), pamoja na kuwajibika kwa matumizi ya fedha zilizopatikana kutoka kwa kituo hicho tangu kuanzishwa kwake mwaka wa 2016. Tume ya Haki za Kibinadamu ya Malawi kuongeza uchunguzi wa ukiukaji wa haki za kidijitali kwa mujibu wa mamlaka yake ya Kikatiba ya haki za binadamu. Kwa Jumuiya ya Kiraia Yapinge uharamishaji uhuru wa kujieleza na Serikali kupitia utetezi na marekebisho ya sheria. Yaongeze utetezi wa kupitishwa kwa Mswada wa Ulinzi wa Data kuwa sheria. Yaimarishe utetezi wa uidhinishaji wa Malawi wa Mkataba wa Umoja wa Afrika kuhusu Usalama wa Mtandao na Ulinzi wa Data ya Kibinafsi. Yafuatilie utekelezaji wa Mkakati wa miaka mitano wa Uchumi wa Kidijitali wa Malawi (2021-2026. Yawekeza katika programu za	mkononi.	habari mbovu. Waiimarishe utetezi katika kutetea uhuru wa kujieleza, uhuru wa vyombo vya habari na upatikanaji wa habari Kwa wafadhili na Jumuiya ya Maendeleo Waidie mashirika ya kiraia na mipango ya serikali kuhusu haki za kidijitali, uhuru wa kujieleza na upatikanaji wa habari. Waboreshe kwa makusudi njia za kidiplomasia kushirikisha mamlaka za Serikali ya Malawi kuhusu

PARADIGM INITIATIVE

@ParadigmHQ

www.paradigmhqhq.org

Hakimiliki © 2023